

ler. İkincisi, toplumlar en geniş anlamında yaşama ve bu yaşamın nasıl yaşanması gerektiğine ilişkin farklı pratik ilkelere sahip olsalar bile, bu ilkelere bazılarının kendilerine dayandıkları bazı değerler bütün toplumlarda ortak. Örneğin, bütün toplumlar insan yaşamına yüksek değer verirler; meşru kılınmış belirli gerekçeler olmadığı sürece, bireylerin hemcinslerini öldürmeleri kabul edilmez. Bütün toplumlar, cinsel ilişkiler üzerine şu veya bu dereceden bazı kesin kısıtlamalar getirirler; hiçbiri tecavüzü veya üyelerinin cinsel tercihlerini sınırlandırmamalarını uygun görmez. Yine bütün toplumlar, doğruyu söylemeyi, arkadaşlığı, ilgili

kimsenin kendisi aracılığıyla hayatını anlamlı kılan bir inanca sahip olmayı, kendisi bakımından çocuk yetiştirmeyi ve bunun gibi bazı değerleri takdir ederler. Yukarıda belirttiğimiz gibi, toplumların bu gibi ortak değerleri gerçekleştirme biçimlerini yönlendiren pratik ilkeler farklıdır kuşkusuz, ve dolayısıyla her bir toplum bu değerlerin gerçekleştirilmesinde kendi ahlaksal gerekliliklerini ve sınırlamalarını üretir. Fakat bu, bazı temel değerlerde farklılığın olduğu anlamına gelmez, ve bu temel değerlerin tehdit altında olabileceği her durum, bu değerlerin korunması ve yaşatılması hakkını doğurur.

Demokrasi Hukuku ile Toplumsal-Ekonomik Gelişme Arasındaki İlişki

Özer Ozankaya^(*)

AMAC: "Demokrasi hukuku" terimi, bireylerin hiçbir soy, inanç, düşünce, cinsiyet ve toplumsal konum ayrımı yapılmaksızın, eşit biçimde ve doğuştan, vazgeçilmez, devredilmez olmak üzere sahip oldukları temel hak ve özgürlükleri ve bunların gerçekleşmesini, güvence altında bulunmasını sağlayıcı hukuksal kurumlar" toplamını anlatır.

Bildirim amacı, küreselleşme, post-modernizm gibi terimlerle adlandırılan son 25 yılda, Siyaset Batısı'nın Batı dışı dünyada demokrasi hukukunu engelleyici başlıca bir etkene dönüştüğünü vurgulamak, Türkiye'de de, Türk demokrasi devrimini simgeleyen ve tüm İslam dünyasına, tüm geri bırakılan insanlığa demokrasi yolunda asıl örneklik edecek değeri taşıyan Atatürk ilke ve kurumlarını bu Siyaset Batısının toplumumuzdaki demokrasi karşıtı çevrelerle birlikte zayıflattığına işaret etmektir.

Gerçi dünyada demokrasinin en gelişkin, hatta tek gelişkin olduğu bölgenin de Batı, yani Batı Avrupa ve Kuzey Amerika olduğu gerçeği karşısında bu gözlem biraz şaşkıncı, çelişkili gibi görünebilir. Oysa her iki gözlem de doğrudur. 1789 Devrimini yapan da, iki dünya savaşıyla tüm dünyayı yangın yerine çeviren de, bugün petrol uğruna Orta Doğu'yu hem ortaçağcıl bir kan, hem savaş ve terör batağına iten de ay-

nı Batı'dır. Daha bir hafta önce eski İngiliz başbakanının oğlu, Ekvator Ginesinde petrol kuyusu karşılığında darbe yapmak girişiminden yakalandı!

Ortada çelişki bulunmadığını görmek için iki ayrı Batı bulunduğunu gözönüne almak yeterlidir. Bunu daha Kurtuluş Savaşımızın başlarında Mustafa Kemal yapmış, dünyada insanlığın demokratik ve onun vazgeçilmez gereği olan ekonomik gelişmesini önleyen Batı'ya "Siyaset Batısı", bilim, sanat, özgürlük ve teknoloji öncüsü Batı'ya da "Uygurluk Batısı" demiş, Uygurluk Batısı'nın Siyaset Batısını sömürgecilikten alıkoyamadığını vurgulamıştı:

"Batı'nın bilim, sanat ve teknoloji sahibi uygar halkları, kendi yurdumuzda özgür ve bağımsız yaşamak hakkımızı bize çok görmüyor. Ama sömürgeci sermayedar sınıflarının güdümündeki askeri ve siyasal güçlerini bize saldırmaktan alıkoyamıyor. Bize saldıran, 'Siyaset Batısı'dır" diyordu. Atatürk'ün koyduğu tanının günümüze de ışık tutucu olduğunu, Siyaset Batısı'nın kendisi dışındaki ülkelerde demokrasi dışı kurumlara destek verdiğini göstermesi bakımından, Halifeliğin kaldırılışı sırasında yaptığı gözlemi de aktarayım: "Yabancılar halifelğe saldırmıyorlardı; ama Türk ulusu saldırıdan kurtulamıyordu. Türk ulusuna daha kolay saldırabilmek için halifeliğin sürmesini ter-

(*) Prof. Dr., Bilkent Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

cih ediyorlardı." diyordu. Bugün Fetullah Gülen'lerin ABD'de, Metin Kaplan'ların Almanya'da, Şeyh Nazımların İngiltere'de korunmakta olmalarının gerçek anlamına da ışık serpiyordu. Günümüzde bu "Siyaset Batısı"na demokrat, ama Mustafa Kemal Atatürk'e demokrat değil diyen post-modernistlerin gerçek nitelikleri de böylece ortaya çıkıyor.

I. Siyaset Batısı'nın demokrasi hukukuna saldırısı, kendi dışındaki dünyada tümüyle ÇAĞDAŞ TOPLUM KOSULLARININ engellemeye yönelik bir saldırıdır. Toplumbilim çağdaş toplumu şu niteliklerle tanımlar:

- a) felsefesi, sanatı ve bilimi özgür toplum;
- b) yönetimi demokratik yolla belirlenen toplum;
- c) ekonomisi ileri teknolojiye ve ileri ölçüde işbölümüne dayalı, yani sanayileşmiş olan toplum;
- d) dili gelişkin bir yazılı dil düzeyinde olan toplum.

Bunlar, demokrai hukukunun gerçekleşip uygulanması için olmazsa olmaz koşullardır. Dikkat edilirse, Türk demokrasi devrimi, tüm bu öğeleri kurup geliştirerek iç ve dış sömürgeciliği yenmekte olan bir devrimdi. Siyaset Batısı'nın hüşmine uğramasının nedeni budur.

II. Siyaset Batısı demokrasi hukukuna yönelik bu saldırısında, bu toplumların içindeki demokratik ulusal yapılanmaya karşı, aşiret ve kabile temelinde, etnik kimlikli, tarikat düzeyli, usdışı düşünceli, ortaçağcıl kesimlere destek vermekte, onlarla işbirliği yapmaktadır. Böylece de demokrais hukukunu baltalamaları

A. Demokratik ulusal örgütleniş ve ulusal kimliğe yöneliyor,

B. Ulusal egemenlik ilkesine ve örgütlerine yöneliyor,

C. Laiklik kavramına ve laik ilkelere dayalı kurumlara yöneliyor, Pozitif hak ve özgürlüklere, dolayısıyla da bunlar için ön-koşul olan negatif hak ve özgürlüklere yöneliyor,

D. Kamu ekonomik etkinliklerine yöneliyor ve devleti yatırımcı olmaktan çıkararak ekonomik kalkınmayı, yani demokrasi hukukunun zorunlu toplumsal ortamını engelliyor.

III. Bunları Türkiye somutunda gözlemlemek hem olanaklı, hem de çok öğretici ve yol gösterici: Çünkü sömürgeciliği yenmenin ve insandan birini seçmeğe yazgılı olmadığını, hem siyasal hem de ekonomik boyutlarıyla demokrasiyi gerçekleştirmenin yolu bulunduğunu gösteren bir UYGARLIK PROJESİ değerindeki Türk devrimine saldırmak, demokrasiyi engellemekle eş anlamlıdır.

A. Demokratik Ulusal örgütleniş ve ulusal kimliğe Yönelen Tehdit:

Girişte tanımladığımız demokrasi hukuku düzeninin gerçekleşmesi, toplumun alt kimlik öğelerinin üstünde yer alan bir "ulusal üst kimlik" ekseninde örgütlenmesine bağlıdır. Demokratik ulusçuluk, demokratik ulusal kimlik olamayacağı, ulusçuluğun ancak faşizm biçiminde olabileceği dogması demokrasiyeye yönelmiş küresel saldırılardan birisidir. Oysa ne demokratik bir siyasal düzen, ne özgür sanat, bilim ve felsefe, ne ileri teknolojiye yani sanayiye ve ileri teknoloji tarıma dayalı bir ulusal ekonomi, ne de her uzmanlık alanında kendi sözcük kaynaklarından yararlanarak yazılı ürünler verebilecek bir gelişkin dil, yerellik ve yöreselliğin düzeyinde kalınarak gerçekleştirile-

mez. Yerel kültür düzeyinde, yani folklor düzeyinde kalan, dolayısıyla ulusal çapta bir birlikliği gerçekleştiremeyen topluluklar, bilim, teknoloji ve sanat düzeyine çıkamaz, bu nedenle de hukuka bağlı, etkin işleyişli ne bir güvenlik ve adalet kurumu, ne eğitim, sağlık ya da ulaşım düzeni, ne bir çalışma düzeni, ... oluşturabilir, ne bir üniversite, fabrika, hava alanı ... kurabilir, ne opera, bale, tiyatro, .. düzeyine çıkabilirler. Kadını ve erkeğiyle özgür bireylik bilincinden de, bilim, sanat ve meslekten de yoksun, eğitimsiz insan yığınları olarak, o bilim, sanat ve teknoloji düzeyindeki ulusal toplumların avı, yani sömürgesi olmaları kaçınılmazdır.

Van'da eroin kaçakçılığı olayının sanığı olarak tutuklu bulunan kişinin gözetim evinden sivil kaba güçle kaçırılması, devletin polisinin tartaklanması, aşiret ağası bir eski milletvekilinin kaçırılan kişiye dokunulacak olursa aşiretleri devlete karşı harekete geçireceği tehdidini savurabilmesi bu toplumbilimsel saptamanın önem ve geçerliliğini ortaya koyuyor. Buna karşılık ne Avrupa Birliği ve yandaşları, ne de post-modern kitle iletişim araçları bu durumun demokrasi, insan hakları, hukuk devleti ... önünde en temel engeli oluşturacağı görülmemek istenmiyor!

Etkin, güçlü ve dürüst bir kamu yönetimine olanak bırakmayan iç ve dış sömürgeci güçler, toplumu tam derbedere edebilmek için tümüyle ulusal devleti yıkmak üzere aşiret, tarikat, mezhep, alt dil kümeleri gibi etnik kimliklere dayalı bir dağınıklığa destek veriyor ve bunu insan hakları, demokrasi hukuku adına yaptıklarını öne sürmek tutarsızlığını sergiliyorlar. Oysa bu ilkel yapılar içinde, örneğin tarikat ya da

aşiret yapısında hangi insan hak ve özgürlüklerinden söz edilebilir?! Bu yapılar içinde bireylik yoktur ki insan hakları söz konusu olabilsin!

Kamu yönetimi yetkilerini yerel yönetimlere devretme girişimi, İngiliz yanlı Osmanlı Prensi Sebahattin'in Adem-i Merkeziyetçilik önermesinde olduğu gibi, sömürgeci Batıyla elele, aşiretçiliği, tarikatçılığı, şeriatçılığı, rençberlik ve çobanlığı, insanlık onurundan yoksun kadın konumunu, bilim sanat ve teknolojiden yoksunluğu yaygınlaştırmak ve insan haklarının gerçek sağlayıcısı kurum ve kavramlarıyla çağdaş Türkiye Cumhuriyeti'ni yıkmak sonucu verecek bir girişimdir. Bununla birlikte yabancılara -karşılıklılık koşulu bile aranmaksızın- ülkemizde taşınmaz mal alma hakkı tanınarak, en stratejik ve verimli, turizme en elverişli yerlerimizin Siyaset Batısı'nın koruması altındaki yabancılara eline geçmesi dönemi başlayacaktır. Demokratik hakların en başında bir ulusun yurdunun sahibi olarak yaşama hakkı gelir. Bu hakkın çiğnenmesi, o ulusal toplumun dağılması, o toprak üzerinde bağımsız yaşama hakkını yitirmesi demektir.

B. Ulusal egemenlik ilkesine ve örgütlerine yönelik tehdit:

Demokrasi hukukunu sağlayan siyasal düzen, demokrasinin özünü oluşturan "ulusal egemenlik" ilkesi üzerine kuruludur. Ulusal egemenlik, toplum yaşamının her alanına yön veren, onu derinden etkileyen yönetim erkinin doğrudan doğruya toplumdaki kaynaklandığını, yani bütün ulusun aynı zamanda yöneten durumunda bulunmasını anlatır. Oysa Siyaset Batısı kendi dışındaki dünyada bu ulusal egemenlik ilkesini de türlü yol ve yöntemlerle tehdit etmektedir. Bu tehdidin en yaygın biçimi

mi, ulusal egemenlik ilkesinin gelişigüzel bir oy çoğunluğu anlayışına indirgenmesidir.

Örneğin Türk Kurtuluş Savaşı'nın başındanberi Mustafa Kemal'in Cumhuriyet, yani demokrasi yolundaki atımlarını önlemek isteyenler, bunların en başında da ABD mandaterliği dışında bir kurtuluş yolu bulunmadığı görüşünün şampiyonu olan Rauf Orbay, Halide Edip vb. kişiler, hep ulusal egemenlik ilkesini "Halk çoğunluğu neyi istiyorsa onun yapılması ulusal egemenlik demektir" diyorlardı. Onlara göre Halk Halifelik'in sürmesini istiyorsa, kadını erkeğin eşiti saymayan şeriat düzenini istiyorsa, ulusal egemenlik düzeni buydu.

Oysa "Ulusal egemenlik" gelişigüzel bir çoğunluk yönetimi demek değildir. Ulusal egemenlik düzeni, bu temel hakların çoğunluk oyuyla çiğnenebileceği, kaldırılabileceği bir düzen demek değildir. Hatta bu hakların olsun mu olmasın mı diye oya sunulmasının bile meşru olmadığı düzendir, ulusal egemenlik düzeni. Bunun tersi çoğunluk diktatörlüğü demektir.

Ulusal egemenlik ilkesi, çoğunluk diktatörlüğüne karşı "Zulme karşı direnme hakkı" doğacağını, bunun en başta gelen insan hakkı olduğunu kabul eder.

Bu nednele, ulusal egemenlik düzeninde demokrasiyi reddeden siyasal örgütlenmelere yasallık tanınmaz; demokrasiyi reddeden kişilerin siyasal örgütlerde yer almasına, demokrasinin özgürlüklerinden yararlanıp o özgürlük düzenini işlemez kılmalarına izin verilemez. Hatta, demokras suçu işlemekten hüküm giyenlerin, bu suçtan kapatılan partilerin yöneticilerinin "Ben artık değiştim, demokrasiyi Hristiyan kulübü

düzeni, şeytan düzeni saymıyorum. Oyunu kurallarına göre oynayacağım." Demeleri, ulusal egemenlik düzeninde onlara siyasal yönetim makamlarına gelme hakkını kazandırmaz. Çünkü ulusal egemenlik düzeni, "sayım-suyum yok" düzeni değildir. Ulus yaşamı yaz-boz tahtası değildir. "Değiştim" diyenlerin, yeniden diktacı niyet ve eylemlerine geri dönmeyeceklerinin hiçbir güvencesi yoktur. Bırakınız demokrasi suçu işlemeyi, bir önemli başarısızlık (örneğin resmi rakamlara göre 39 kişinin ölümüne yol açan bir 'Hızlandırılmış tren' faciası) bile ulusal egemenlik ilkesinin işler olduğu bir ülkede en üst düzey siyasetçilerin aktif siyaseti bırakmalarını gerektirir. Çünkü ulusal egemenlik düzeninde hiç bir birey, yeri doldurulamaz niteliğe sahip sayılamaz.

Oysa siyaset Batısı, kendisi dışındaki ülkelerde bunun tam tersi anlayıştaki siyasetçileri her zaman tercih etmekte, onlara destek vermektedir. Örneğin hiçbir Amerikan ya da Fransız siyasetçisi gidip bir başka devletin yöneticileriyle kapalı kapılar akasında görüşme yapamaz. Ulusal egemenlik, yani demokrasi hukuku düzeninde böyle bir şey meşruluk dışıdır. Oysa bu ülkelerin yöneticileri, örneğin Türkiye'de demokrasi suçundan dolayı milletvekili seçilme hakkını bile yitirmiş olan bir kişiyi Beyaz Saray'da, Şanzelize Sarayında, Berlin'de kırmızı halılar sererek kabul ediyor ve onunla kapalı kapılar arkasında Türk ulusunun yaşamı üzerinden bir takım kararlar alabiliyorlar!

C) Laik Düzene Tehdit

Bilindiği gibi laiklik, demokrasinin bir başka adıdır; demokrasinin dinsel gerekçelerle engellenmesine fırsat vermeyen devlet, toplum ve insan anlayışını anlatır. Bu anlayış, toplumda insan-

lararası ilişkileri düzenlemek üzere yapılacak yasaların ve başka hukuksal düzenlemelerin hiçbir dinsel inanca dayandırılmamasını gerektirir. Her yurttaşın toplum yaşamını düzenleyen tüm yasaları ve hukuk kurallarını her gün yeniden yeniye özgürce irdeleyebilmesi, eleştirebilmesi, yurttaş hak ve özgürlüklerini kullanarak gerekli gördüğü yönde değişmesine çalışabilmesi için, bu kurallara herhangi bir kutsallık, eleştirilmezlik, değiştirilmezlik niteliği verilmemesi gerekir. Laiklik bunun güvencesidir. Niteki 3 Mart 1924 günlü Şer'iye ve Evkaf Vekaletini kaldırarak yasanın birinci maddesi, "Türkiye Cumhuriyeti'nde insan ilişkilerini düzenlemek üzere yasa yapmak yetkisi yalnız TBMM'ne aittir" demekle din adına yasa yapılamayacağı ilkesini getirmiş, Eğitim Birliği ilkesiyle de tüm yurttaşların bu laik anlayışla yetişmelerini güvenceye almıştır.

Görüldüğü gibi laiklik, bütün toplumsal alanın demokratik ölçülerle düzenlenip yürütmesi için zorunlu olan bir ilkedir. Böylece yaşamın ussal temeller üzerinde örgütlenip yürütmesi, dolayısıyla da toplumsal, ekonomik, kültürel ilerlemenin önündeki iç ve dış her türlü engellerin kaldırılması yolu açıyor.

Oysa her türden dogmatik görüşlü, özgürlük karşıtı güçler, "herkesin kendi hukukunu yaşaması" "inançlara saygılı laiklik" gibi terimlerde çelişki niteliğindeki demagogik yaklaşımlarla, bir yandan eğitim birliği ilkesini baltalamış, bir yandan da tarikat türü özgürlük yıkıcı örgütlenmeleri sanki demokratik dernekleşme hakkının kullanılmasını imiş gibi sunarak devlet kaynaklarıyla beslemeye koyulmuş, Siyaset Batısı da bu gerici siyasal güçlerle işbirliği içinde bulunmuştur. Fethullah Gülenlerin

Vaşington'da, Kaplan'ların Almanya'da, Şeyh Nazımların İngiltere'de barınmaları, "Said-i Nursi'yi islam ile modern bilimi bağdaştıran, asıl laikliğe öncülük edecek düşünür" diye pompalamaya kalkışanların Vaşington'dan beslenmekte olmaları bunun göstergeleridir. Tüm petrol zengini müslüman halkları, sözde komünizme karşı koruma gerekçesiyle ortaçağcı emirliklerin, şahların, kralların, askeri boyunduruğunda yaşatıp her türlü özgür ve ussal düşünce ortamından yoksun yaşatan, El Kaide örgütlerini kurup palazlandıran Siyaset Batısı, bugün aynı toplumları terör yuvası olarak görmekte, onlara İslamın nasıl anlaşılması gerektiğini bile, kendi çıkarlarının seyrine göre kendisi belirlemeye soyunmaktadır.

D) Özgürlük kavramı saldırıya uğruyor

Demokrasi hukukunun anlattığı "insan hakları"nın bir bölümü siyasal erkin karışmaması, engellememesi gereken ve bu nedenle "negatif haklar" olarak sınıflandırılan, can, mal ve konut dokunulmazlığı, gezi, meslek seçme ve yapma, düşünce, dernek kurma ve toplanma, basın ve yayın özgürlükleri gibi haklardan oluşur. Ama demokrasi hukukunun temsil edip güvenceye alması gereken haklar yalnız bunlar değildir. Bir de kamusal otoritenin belli şeyleri yapmasını zorunlu kılan, bu nedenle de "pozitif insan hakları" olarak sınıflandırılan bir bölüm insan hakları vardır. Buna göre her bireyin, yine soy, cinsiyet, toplumsal konum, inanç, düşünce ayrımı gözetilmeksizin doğuştan, vazgeçilmez, devredilmez olmak üzere kamu otoritesince gerçekleştirilmesi gereken "eğitim hakkı", "işsizliğe karşı korunma hakkı", "sağlık hizmeti bulma hakkı", "emeğinin karşılığı olan bir üç-

ret alma ve adaletli gelir dağılımı bulma hakkı", "sağlıklı çevre bulma hakkı" gibi "insan hakları" da vardır. Özetle, "Devlet, insan için vardır." İnsan ise, her zaman hem bireysel, hem de toplumsal boyutları olan bir varlıktır.

Bu açıklamalar gösteriyor ki insan hakları, yalnız önleyici güvenlik ve yargı yollarıyla gerçekleştirilip korunabilecek haklar değildir. "Sosyal hukuk devleti" kavramında anlatımını bulan ve devlete doğrudan doğruya toplumsal ve ekonomik hizmetler türünden görevler yükleyen bir insan hakları anlayışına ve bunu sağlayacak toplumsal-ekonomik bütünleşme ortamına kesin zorunluluk vardır. Bu anlayış olmayınca, düşünce, dernek, yayın, meslek ... özgürlüklerinin de yaşama geçirilmesi olanağı halkın büyük bölümü için kalmamaktadır.

Oysa Siyaset Batısı, kendi dışındaki dünyayı ham madde, ucuz emek kaynağı ve hazır pazar olarak elinde tutmak için "devleti küçültmek" gibi bir demagoji arkasında, bu ülkelerin ortaçağcıl erk sahipleri ve bilimle teknolojiyen de, ulusal bilinçten de yoksun, ithalat-ihraçat karlarına fit olan alsatçı ticaret kesimleriyle işbirliği etmiş, sanayileşmenin de, tarımda işgücü ve toprağın verimini arttırıcı hukuksal-egitimsel-kültürel düzeltimlerin de önüne engeller çıkarmış bulunuyor. Atatürk'ün, kapitülasyonlar denilen ekonomik ve kültürel ayrıcalıklardan vazgeçmek istemeyerek Lozan Barış görüşmelerinin kesilmesi ne neden olan Siyaset Batısı'nın bu ni-

yetini sergileyen şu tanısı bugün de güncelliğini koruyor:

"Hiçbir uygar devlet yoktur ki, ordu ve donanmasından önce ekonomisini düşünmüş olmasın." "Tam bağımsızlığı sağlayabilmek için tek gerçek güç, en güçlü temel, kesinlikle ekonomidir." "Ekonomi savaşı sü-rüyor. Uzun sürecektir. Ama bunu da kesinlikle kazanacağız."

"Efendiler, görülüyor ki bunca kesin ve yüksek bir askeri zaferden sonra bile bizi barışa kavuşmaktan ahkoyan neden, doğrudan doğruya ekonomik nedenlerdir; ekonomik düşüncelerdir. Çünkü bu devlet, bu ulus, ekonomik ege-menliğini elde ederse, öylesine güçlü bir temel üzerinde yerleşmiş ve yükselmeğe başlamış olacaktır ki, artık bunu yerinden kımıldatmak olanağı kalmayacaktır. İşte düşmanlarımızın, gerçek düşmanlarımızın uygun buldukları, bir türlü olur demedikleri şey budur."

Küreselleşme ya da Yeni Dünya Düzeni denilen ortamda, Siyaset Batısı kendisi dışındaki dünya ülkelerinde devleti yatırımcı olmaktan çıkararak bu ülkelerin kendisiyle yarışabilecek bir ekonomik gelişme gerçekleştirmesini engellemekte, bu amaçla da her türlü demokrasi dışı tertiplere, teşviklere, düzenlere başvurmaktadır. Oysa Siyaset Batısı, Le Monde Diplomatique'in yayınladığı resmi rakamlara göre, sanayisine her yıl 1.350 milyar dolar, tarımına da 850 milyar dolar sübvansiyon sağlamaktadır!

Kamusal Alanda Düşünce, Duyunç ve İnanç Özgürlükleri - Savlar

Hayrettin Ökçesiz*

1) Kamusal alanda özgürlüklerin kavranması bakımından Kant'ın ünlü üç sorusunu yol gösterici olarak alabiliriz: Ne bilebilirim? Ne yapmalıyım? Ne ümit edebilirim? Doğaldır ki, bu sorular "insan nedir?" sorusunun ardından gelmektedir. Şu halde, kamusal alana felsefi ve hukuksal bir antropoloji ile bir çerçeve önerilebilir.

2) Özgürlükleri yaratım ve tüketim özgürlükleri olarak ayırabilirsek; nihai bir değer olarak insanı kuran niteliklerin yaratım özgürlükleri alanında kaynağını bulacağını, tüketim özgürlüklerinin araç değerlerin insan için önemi derecesinden daha öne geçmesine izin verilmesi durumunda kamusal alanı tahribe yol açacağını söyleyebiliriz. Düşünce, duyunç ve inanç özgürlükleri insanın yaratım özgürlüklerinin kabını oluşturmaktadır.

3) Kamusal alanın yasaları: (Empatik) eşitlik, (talep edilen) özgürlük ve (sürekli kılınmış eşit özgürlük olarak) güvenlidir.

4) Kamusal alanın insan için değeri, anlam-eylem ilişkisinde, bunların birbirlerinden olabildiğince geniş bir çerçevede türetilebildiği bir özgürlük düzeni olması gerektirir. Bu bakımdan şu sözler kamusal alanı bir ölçüde nitelenebilir:

- "Kamusal alan bilmek istemediklerimizin örtülü tutulduğu yerdir."

- "Kamusal alan bilinmesini istediklerimizin açıklanması için mücadele edildiği yerdir."

- "Kamusal alan iradenin sürekli hukuka dönüştüğü yerdir."

- "Kamusal alan hukuk alanıdır."

- "Hukuk alanında özgürlükler denli korunuyorsa, kamusal alan o denli işlevsel demektir."

5) "Kamusal alan" arayışı, buyurma yetkisinin haklılığının yeniden sorgulanmasından doğmuştur. Düşünce, vicdan ve din kavramları altında daima bir muhafefetin dile gelmek çabasının bulunduğu bilmeyiz. Buyurgan bunlara bu dile gelmek özgürlüğünü niçin ve hangi koşullarda verebilir, vermelidir? Dile gelmenin ardından eyleme dönüşmesinin karşısında tutumunun ölçütleri neler olacaktır? Bu ne kadar örtersek örtelim, çıplak bir kabagüç karşılaşması değil midir? Finalist tutumların çatışması olarak bakıldığında bu soruya evet demek gerekecektir. Ancak gidilen yolun atığımız adımlar olduğunu düşündüğümüzde, bunun bir kabagüç karşılaşması olmak zorunda bulunması yerine, daha üstün argümanın geçerliliğine dayalı bir ortak tutum ilişkisi biçiminde kavranabileceğini de tasarlayabiliriz. Geriye şu sorular kalıyor: Daha üstün argüman diğerlerine temel hak ve özgürlüklerinde bir varoluş şansını ortadan kaldırıyorsa, hala bu ortak tutum

(*) Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi